

TOKAT İLİ
EĞLENEREK ÖĞRENELİM PROGRAMI
ETKİNLİK DEĞERLENDİRME RAPORU

Nisan 2011

Raporu Hazırlayan: Ebru TETİK İNCEAYAN-Optimist Araştırma

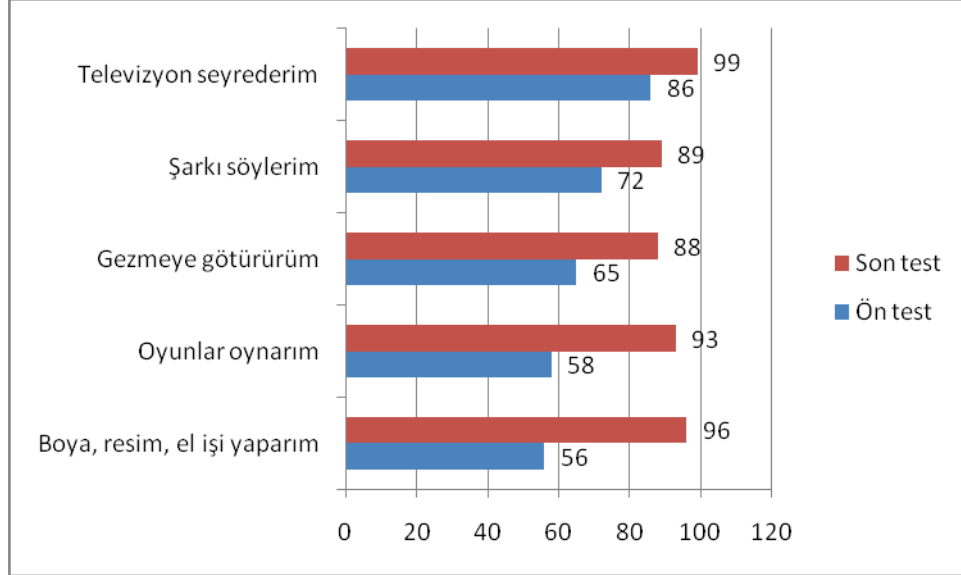
YÖNTEM VE METODOLOJİ

Tokat ili Bozatalan, Çıkrık, Emirseyit, Kuşlu ve Semerci köylerinde AÇEv tarafından yürütölen kursların etkinliğini ölçmek amacıyla kurs öncesinde ve sonrasında kursiyerlerle ortalama 20 dakika süren yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde kullanılan soruformu AÇEV uzmanları tarafından hazırlanmıştır. Soruformu kursiyerlere gönüllü eğitimciler tarafından uygulanmıştır.

73 kursiyer rastsal olarak seçilmiş ve ön ve son teste katılmıştır. Çok fazla cevapsız sorusu olduğu için 1 görüşme analizden çıkarılmış ve böylelikle ön testte 72 ve son testte 73 kursiyerin verdiği yanıtlar analize dahil edilmiştir.

Ön ve son test karşılaştırmasındaki sonuçların istatistiksel anlamlılığını ölçmek üzere sonuçlara kıkare analizi (Pearson chi-square) yapılmış, kıkare skorları ilgili tablolarda ayrıca belirtilmiştir. Bu skordardan anlamlı olanlar ($p > 0,05$) * işareti ile gösterilmektedir.

ÇOCUKLA GEÇİRİLEN ZAMAN

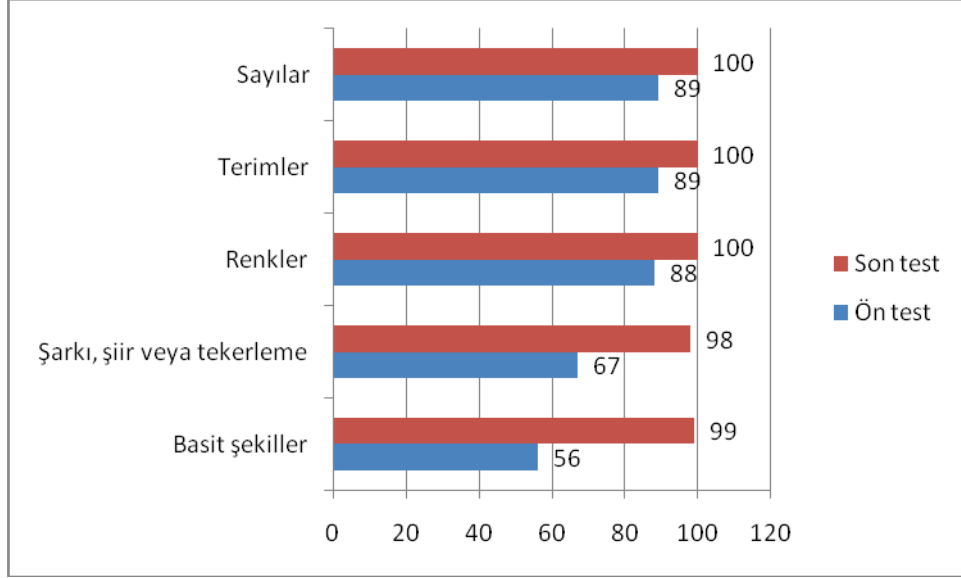

		Ön test		Son test		Ön-Son Test Farkı %	Pearson Chi-Square
		Sayı	%	Sayı	%		
Çocuğumla bahçede/evde oyunlar oynarım	Evet	42	58	68	93	+35	,000*
	Hayır	30	42	5	7		
Çocuğumla boya, resim, el işi yaparım	Evet	40	56	70	96	+40	,000*
	Hayır	32	44	3	4		
Çocuğumla şarkı söylerim	Evet	52	72	65	89	+17	,010*
	Hayır	20	28	8	11		
Çocuğumla televizyon seyredirim	Evet	62	86	72	99	+13	,004*
	Hayır	10	14	1	1		
Çocuğumu gezmeye götürürüm	Evet	47	65	64	88	+23	,001*
	Hayır	25	35	9	12		

Katılımcılara ön testte çocuklarıyla beraber listedeki faaliyetleri yapıp yapmadıkları sorulduğunda, annelerin çocuklarıyla beraber en fazla TV izledikleri (%86) görülmüştür. Kursların bitiminde aynı soru tekrar sorulduğunda TV izleme gene ilk sırada çıkmış (%99), ancak çocukla birlikte oyun oynama (%93), boya, resim işi, el işi yapma (%96) davranışında da anlamlı bir artış olmuştur. Ön ve son testte verilen cevaplara bakıldığında kurs öncesi ve kurs sonrası en büyük davranış değişikliği çocukla birlikte boya, resim, el işi yapma davranışında görülmüştür (%40). Diğer faaliyetlerde kurs öncesi ve kurs sonrası davranış değişiklikleri tabloda en sağ sütunda yer almaktadır.

ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE VERİLEN ANNE DESTEĞİ

Programa başlamadan önce annelerin çocuklarının gelişimine ne derece destek verdiğini öğrenebilmek amacıyla bir dizi soru sorduk, aynı soruları kurs bitiminde annelere tekrar yönelttik. Ön ve son testte aldığımız yanıtları karşılaştığımızda annelerin program boyunca ele alınan destek davranışlarını göstermeye başladıklarını görebiliyoruz.

(Grafikte, “her fırsatta” ve “fırsat buldukça” cevapları toplanarak sonuçlar gösterilmektedir)

- Program öncesinde çocuğuna her fırsatta renkleri öğretmeye çalışan 35 anne varken, program sonrasında bu sayı 67’ye ulaşmıştır. Program öncesinde çocuğuna renkleri öğretirken çeşitli materyellerden(boya, boncuk ip vb) faydalanan 7 anne varken, program sonunda 35 anne bu amaçla çeşitli materyeller kullanmaya başlamıştır.
- Çocuğa şarkı, şiir veya tekerleme öğrenmesi için her zaman ya da araya yardımcı olmaya çalışan 48 anne varken, bu sayı program sonrasında 72’ye ulaşmıştır.
- Annelerin %40’ı her fırsatta çocuğuna altında, üstünde gibi kavramları öğretmeye çalışırken bu oran program sonrasında %81’e ulaşmıştır.
- Annelerin %47’si her fırsatta çocuğuna sayıları öğretmeye çalışırken bu oran program sonrasında %89’a ulaşmıştır.
- 32 anne (%44) programa başlamadan önce çocuklarına basit geometrik şekilleri öğretme konusunda hiç yardımcı olmadıklarını belirtmişken, program sonunda annelerin %99’u bu konuda çocuklarına yardımcı olmaya başlamışlardır.

Programın en önemli etkilerinden birisi çocuklara kitap okuma davranışında görülmektedir. Kurs öncesinde annelerin sadece %35’i çocuğuna en az haftada bir kez kitap okuduğunu belirtmiştir. Bu oran kurs bitiminde %82’ye yükselmiştir. Çocuğun farklı deneyimler edinebilmesi açısından annelerle birlikte farklı yerlere gitmesi, evde veya sokakta yaşadığı diğer çocuklarla oynamaya başlaması açısından da programın olumlu etkileri olmuştur. Ayrıca program sonunda annelerin tamamı çocuklarıyla en az bir öğünü tüm aile birlikte masaya oturarak yediklerini belirtmişlerdir.

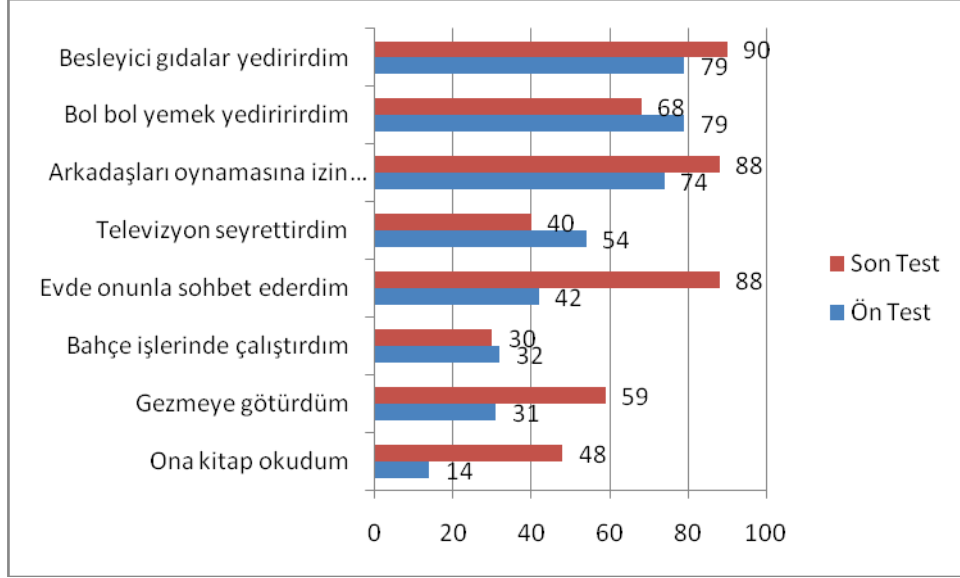
		Ön test		Son test		Pearson Chi- Square
		Sayı	%	Sayı	%	
Çocuğunuza renkleri öğrenmesi için yardımcı oluyor musunuz	Evet her fırsatta	35	49	67	92	,000*
	Evet arada sırada	28	39	6	8	
	Hayır pek uğraşmıyorum	9	13	0	0	
Renkleri öğrenmesi için nasıl yardımcı oluyorsunu	Materyel kullanarak	7	100	36	100	--
Çocuğunuza şarkı, şiir veya tekerleme öğrenmesi için yardımcı oluyor musunuz	Evet her fırsatta	22	31	50	68	,000*
	Evet arada sırada	26	36	22	30	
	Hayır pek uğraşmıyorum	24	33	1	1	
Çocuğunuza bir yeri veya bir şeyi tarif edebilmesi için altında üstünde gibi terimleri öğretiyor musunuz	Evet her fırsatta	29	40	59	81	,000*
	Evet arada sırada	35	49	14	19	
	Hayır pek uğraşmıyorum	8	11	0	0	
Çocuğunuza sayıları öğrenmesi için yardımcı oluyor musunuz	Evet her fırsatta	34	47	65	89	,000*
	Evet arada sırada	30	42	8	11	
	Hayır pek uğraşmıyorum	8	11	0	0	
Çocuğunuza kare, üçgen, yuvarlak gibi basit şekilleri öğrenmesi için yardımcı oluyor musunuz	Evet her fırsatta	20	28	51	70	,000*
	Evet arada sırada	20	28	21	29	
	Hayır pek uğraşmıyorum	32	44	1	1	
Evde siz veya başka birisi çocuğunuza ne sıklıkta kitap okur	Hergün	6	8	22	30	,000*
	Haftada birkaç kere	14	19	31	42	
	Haftada bir kere	6	8	7	10	
	Nadiren	15	21	7	10	
	Hiç	24	33	3	4	
	Okuma yazma bilmiyor	7	10	3	4	
Geçtiğimiz bir yıl içinde çocuğunuzla birlikte başka bir yere, şehre gittiniz mi	Evet birkaç kere	42	58	52	71	,172
	Evet bir kere	16	22	14	19	
	Hayır	14	19	7	10	
Çocuğunuz yaşıtı diğer çocuklarla evde ya da dışarıda oyun oynar mı	Evet sık sık	56	78	68	93	,044*
	Evet arada sırada	10	14	3	4	
	Evet nadiren	3	4	2	3	
	Hayır	3	4	0	0	
Çocuğunuz günde en az bir öğün yemeği tüm ailesiyle birlikte yiyor mu	Evet	62	86	73	100	,001*
	Hayır	10	14	0	0	

Annelere program öncesinde ve sonrasında iki ayrı soru şeklinde son bir ay içinde çocuklarının hoşuna gideceklerini düşündükleri neleri yaptıkları ve çocuğun gelişimine destek olacağını düşündükleri neleri yaptıklarını soruldu ve açık uçlu cevaplar alındı. Bu açık uçlu cevapları programın öncelikleri açısından kendi içinde grupladığımızda elde ettiğimiz bulgular şu şekildedir:

- Program öncesinde annelerin %13'ü çocuklarının hoşuna gideceğini düşündükleri bir şey yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu oran program sonunda %5'e gerilemiştir.
- Çocuklarının hoşuna gideceğini düşünerek birşeyler yapan annelerin ne tür faaliyetler yaptıklarına baktığımızda program öncesinde annelerin sadece %11'i anne-çocuk birlikte yapılan faaliyetlerde bulduklarını söylemişlerdir. Bu oran program sonrasında %26'ya çıkmıştır.
- Program öncesinde çocuklarının gelişimi için hiçbirşey yapmadığını söyleyen anne oranı %32 iken, bu oran program sonrasında %11'e kadar inmiştir. Çocuklarının gelişimi için anne-çocuk beraber yapılan faaliyetler olarak gruplanan cevaplara bakıldığında bu oranın %31'den %58'e çıktığını görüyoruz.
- Bu sonuçlar anneyle çocuk arasındaki iletişimin de program boyunca geliştiğini göstermektedir.

		Ön test		Son test		Pearson Chi-Square
		Sayı	%	Sayı	%	
Çocuğun hoşuna gidecek faaliyetler	Anne -çocuk beraber yapılan faaliyetler (oyun, boyama, ders, ev işi vb)	8	11	19	26	,002*
	Hiçbir şey	13	18	4	5	
	Diğer	51	71	50	68	
Çocuğun gelişimine destek olan faaliyetler	Anne -çocuk beraber yapılan faaliyetler (oyun, boyama, ders, ev işi vb)	22	31	38	52	,001*
	Hiçbir şey	23	32	8	11	
	Diğer	27	38	27	37	

Annelere çocuklarının sosyal, zihinsel ve fiziksel gelişimi için belirli faaliyetleri yapıp yapmadıkları sorulmuştur, elde edilen bulgulara programın etkinliğini ölçmek açısından bakıldığında elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir.

(Grafikte bahsedilen destek davranışlarını sık sık yapanlar gösterilmektedir)

Program öncesinden ve sonrasında verilen yanıtlar karşılaştırıldığında program şu oranlarda etkin olmuştur:

- Çocukların bahçe işlerinde çalıştırılmasında %28'lik düşüş,
- Çocuklara TV izleme davranışında %14'lük düşüş,
- Çocukla annenin sohbet etmesi davranışında %46'lık artış,
- Çocuklara kitap okuma davranışında %34'lük artış,
- Çocukları gezmeye götürme davranışında %28'lik artış,
- Çocuğun arkadaşlarıyla oyun oynamasında %14'lük artış,
- Bol bol ve besleyici gıdalar verilmesinde %11'lik artış.

Bu sorular ile ilgili ayrıntılı tablo aşağıda verilmiştir.

		Ön test		Son test		Ön-Son Test Farkı %	Pearson Chi-Square
		Sayı	%	Sayı	%		
Zihinsel gelişimi için televizyon seyrettirdim	Sık sık	39	54	29	40	-14	,062
	Arasıra	32	44	38	52	+8	
	Hiç	1	1	6	8	+7	
Zihinsel gelişimi için ona kitap okudum	Sık sık	10	14	35	48	+34	,000*
	Arasıra	29	40	31	42	+2	
	Hiç	33	46	7	10	-36	
Özel olarak bir şey yapmazdım	Sık sık	7	10	12	16	+6	,126
	Arasıra	31	43	38	52	+9	
	Hiç	34	47	23	32	-15	

Sosyalleşmesi için gezmeye götürdüm	Sık sık	22	31	43	59	+28	,000*
	Arasıra	38	53	29	40	-13	
	Hiç	12	17	1	1	-16	
Sosyalleşmesi için evde onunla sohbet ederdim	Sık sık	30	42	64	88	+46	,000*
	Arasıra	32	44	9	12	-32	
	Hiç	10	14	0	0	-14	
Sosyalleşmesi için arkadaşları oynamasına izin verirdim	Sık sık	53	74	64	88	+14	,100
	Arasıra	17	24	8	11	-13	
	Hiç	2	3	1	1	-2	
Fiziksel gelişimi için bahçe işlerinde çalıştırdım	Sık sık	23	32	22	30	-2	,000*
	Arasıra	25	35	47	64	+29	
	Hiç	24	33	4	5	-28	
Fiziksel gelişimi için bol bol yemek yedirirdim	Sık sık	57	79	50	68	+11	,255
	Arasıra	10	14	18	25	-11	
	Hiç	5	7	5	7	0	
Fiziksel gelişimi için besleyici gıdalar yedirirdim	Sık sık	57	79	66	90	+11	,083
	Arasıra	12	17	7	10	-7	
	Hiç	3	4	0	0	-4	

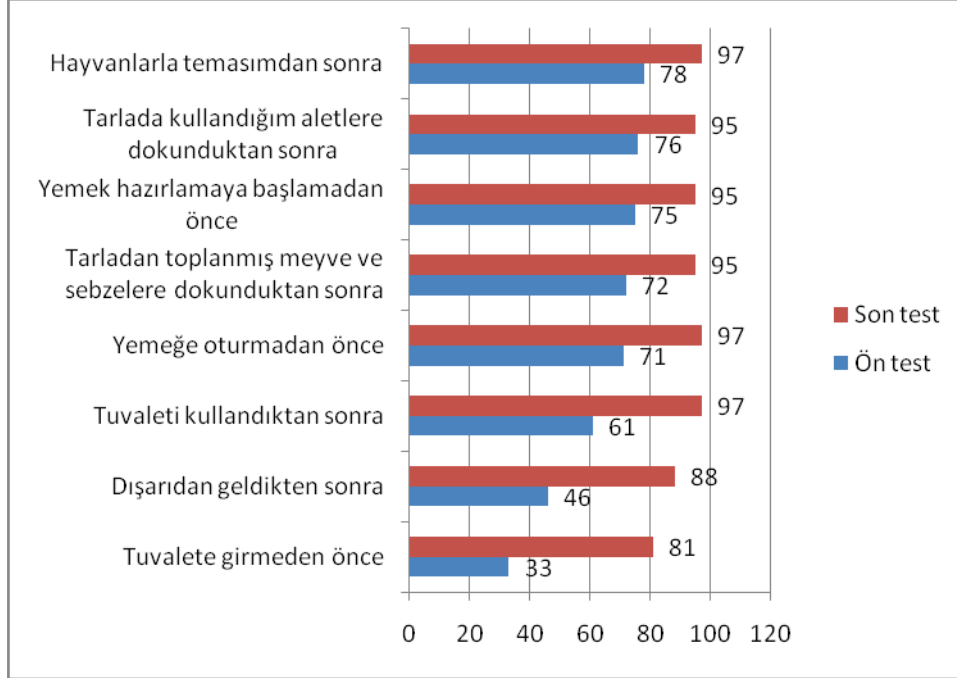
SAĞLIK VE HİJYEN

Tokat'ta yürütülen programın ele aldığı önceliklerden birisi de sağlık bilinci ve hijyen konusudur. Bu konudaki kazanımları ölçülemek için ön ve son testte verilen cevapları karşılaştırdığımızda, annelerin sağlık konusundaki tutumlarında şu şekilde değişimler olmuştur:

- Sağlıklı yaşama ve beslenme konusunda özen gösterdiğini söyleyenlerde program sonrasında %15 lik bir artış olmuştur.
- "Sağlığını korumak pek insanın elinde olan bir şey değildir" ifadesine program öncesinde annelerin %57'si katılmıyorken program sonrasında bu oran %81'e çıkmıştır.
- Annelerin %25'i program öncesinde sağlık konusunu kadere bırakmak gerektiğini düşünürken bu oran %1'e düşmüştür.
- "Sağlıklı olmak için bizim yapabileceğimiz çok fazla bir şey yoktur" ifadesine program öncesinde annelerin %68'i katılmıyorken program sonrasında bu oran %93'e çıkmıştır.

		Ön test		Son test		Ön-Son Test Farkı %	Pearson Chi-Square
		Sayı	%	Sayı	%		
Sağlıklı yaşamaya özen gösteren birisiyim	Evet	56	78	68	93	+15	,017*
	Kismen	15	21	3	4	-17	
	Hayır	1	1	1	1	0	
	Cevap yok	0	0	1	1	+1	
Sağlıklı beslenmeye özen gösteren birisiyim	Evet	53	74	65	89	+15	,021*
	Kismen	19	26	7	10	-16	
	Hayır	0	0	0	0	0	
	Cevap yok	0	0	1	1	+1	
Sağlığını korumak pek insanın elinde olan bir şey değildir	Katılıyorum	19	26	7	10	-16	,008*
	Kismen	12	17	6	8	-9	
	Katılmıyorum	41	57	59	81	+24	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Sağlığı çok sorun etmemek, kadere bırakmak lazım	Katılıyorum	18	25	1	1	-24	,000*
	Kismen	8	11	8	11	0	
	Katılmıyorum	46	64	63	86	+22	
	Cevap yok	0	0	1	1	+1	
Sağlıklı olmak için bizim yapabileceğimiz çok fazla bir şey yoktur	Katılıyorum	18	25	2	3	-22	,000*
	Kismen	5	7	2	3	-4	
	Katılmıyorum	49	68	68	93	+25	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	

Hijyen konusundaki davranış ve tutum değişikliklerine baktığımızda programa katılan annelerin el yıkama alışkanlıklarının tamamen değiştiğini söyleyebiliriz.

(Grafikte belirtilen durumlarda her zaman ellerini yıkadığını söyleyenler gösterilmiştir)

El yıkama davranışı ile ilgili ön ve son test bulguları ve iki test arasındaki fark aşağıdaki tabloda verilmiştir.

		Ön test		Son test		Ön-Son Test Farkı %	Pearson Chi-Square
		Sayı	%	Sayı	%		
Tuvalete girmeden önce	Hiç	25	35	3	4	-31	,000*
	Ara sıra	23	32	10	14	-18	
	Her zaman	24	33	59	81	48	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Yemek hazırlamaya başlamadan önce	Hiç	14	19	1	1	-18	,002*
	Ara sıra	4	6	2	3	-3	
	Her zaman	54	75	69	95	20	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Hayvanlarla temasımdan sonra	Hiç	0	0	1	1	1	,000*
	Ara sıra	16	22	0	0	-22	
	Her zaman	56	78	71	97	19	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	

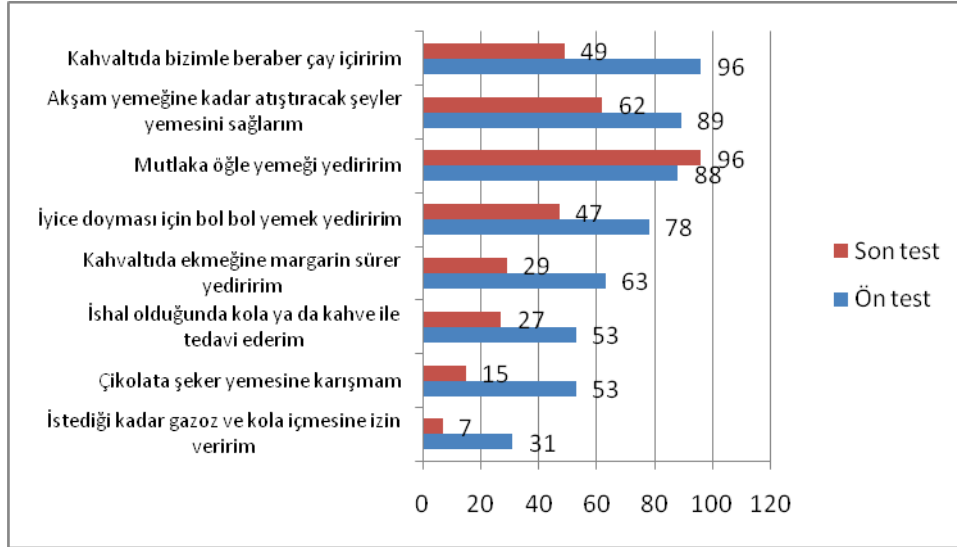
Tarladan toplanmış meyve ve sebzelere dokunduktan sonra	Hiç	1	1	1	1	0	,001*
	Ara sıra	19	26	2	3	-23	
	Her zaman	52	72	69	95	23	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Tarlada kullandığım aletlere dokunduktan sonra	Hiç	1	1	1	1	0	,004*
	Ara sıra	16	22	2	3	-19	
	Her zaman	55	76	69	95	19	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Yemeğe oturmadan önce	Hiç	4	6	1	1	-5	,000*
	Ara sıra	17	24	0	0	-24	
	Her zaman	51	71	71	97	26	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Tuvaleti kullandıktan sonra	Hiç	1	1	1	1	0	,008*
	Ara sıra	10	14	0	0	-14	
	Her zaman	61	85	71	97	12	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Dışarıdan geldikten sonra	Hiç	13	18	1	1	-17	,000*
	Ara sıra	26	36	7	10	-26	
	Her zaman	33	46	64	88	42	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	

SAĞLIKLI BESLENME

Program öncesinde annelerin sadece %61'i hergün düzenli olarak 3 öğün yediklerini belirtmekteydiler, ayrıca %18'i 3 öğünden fazla yediğini ifade ediyordu (toplam %79). Kurslar bittiğinde aynı soruyu tekrar sordüğümüzda annelerin %99'u her gün düzenli olarak 3 ve daha fazla öğün yemeye başladıklarını söylemişlerdir.

		Ön test		Son test		Pearson Chi-Square
		Sayı	%	Sayı	%	
Günlük kaç öğün yiyorsunuz?	Hergün düzenli olarak 3 öğün yerim	44	61	65	89	,001*
	Hergün 3 öğünden fazla yerim	13	18	7	10	
	Haftanın 3 -4 günü öğün atladığım olur	2	3	1	1	
	Haftanın 1-2 günü öğün atladığım olur	3	4	0	0	
	Öğünlerim her zaman düzensizdir	10	14	0	0	
	Cevap yok	0	0	0	0	

Programda ele alınan öncelikli konulardan birisi de annelerin çocuk beslenmesi konusunda bilinçlendirilmesi idi. Annelerin bu konudaki kazanımlarını ortaya koymak amacıyla sorulan bir dizi soruya verilen yanıtlara baktığımızda programın pek çok olumlu etkisi olduğu görülmektedir.

Annelerin %96'sı kahvaltıda çocuklarına çay içirirken bu oran program sonrasında %49'a düşmüştür.

Annelerin %63'ü aynı şekilde kahvaltıda çocuklarına margarinli ekmeğe izin verirken bu oran program sonrasında %29'a düşmüştür.

Çocuklarının doyması için bol bol yemek veren annelerin oranı %78'den %47'ye düşmüştür.

Çocuklarına akşam yemeğine kadar atıştırarak birşeyler veren annelerin oranı %89'dan %62'ye düşmüştür.

Annelerin %53'ü Çocuğunun çikolata şeker yemesine karışmadığını ifade ederken program sonrasında bu oran %15'e düşmüştür. Aynı şekilde annelerin %31'i çocuklarının istediği kadar gazoz ve kola içmesine izin verirken bu oran program sonrasında sadece %7'de kalmıştır.

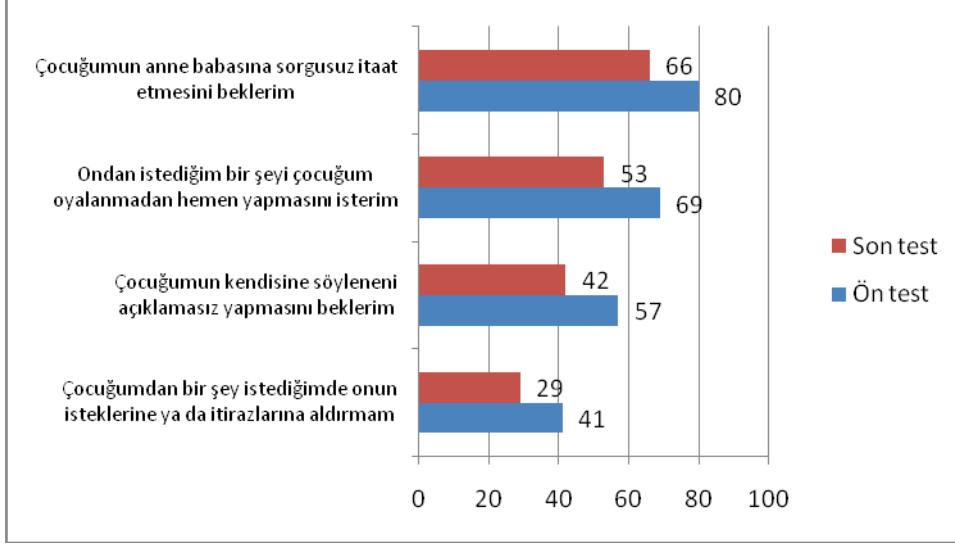
Çocuğu ishal olduğunda tedavi maksatlı olarak çocuğuna kola veya kahve veren annelerin oranı %53'ten %27'ye düşmüştür.

		Ön test		Son test		Ön-Son Test Farkı %	Pearson Chi-Square
		Sayı	%	Sayı	%		
Kahvaltıda bizimle beraber çay içiririm	Evet	69	96	36	49	-47	,000*
	Hayır	3	4	37	51	+47	
Kahvaltıda ekmeğine margarin sürer yediririm	Evet	45	63	21	29	-34	,000*
	Hayır	27	38	52	71	+34	
İyice doyması için bol bol yemek yediririm	Evet	56	78	34	47	-31	,000*
	Hayır	16	22	39	53	+31	
Akşam yemeğine kadar atıştırarak şeyler yemesini sağlarım	Evet	64	89	45	62	-27	,000*
	Hayır	8	11	28	38	+27	
Mutlaka öğle yemeği yediririm	Evet	63	88	70	96	+8	,067
	Hayır	9	13	3	4	-8	

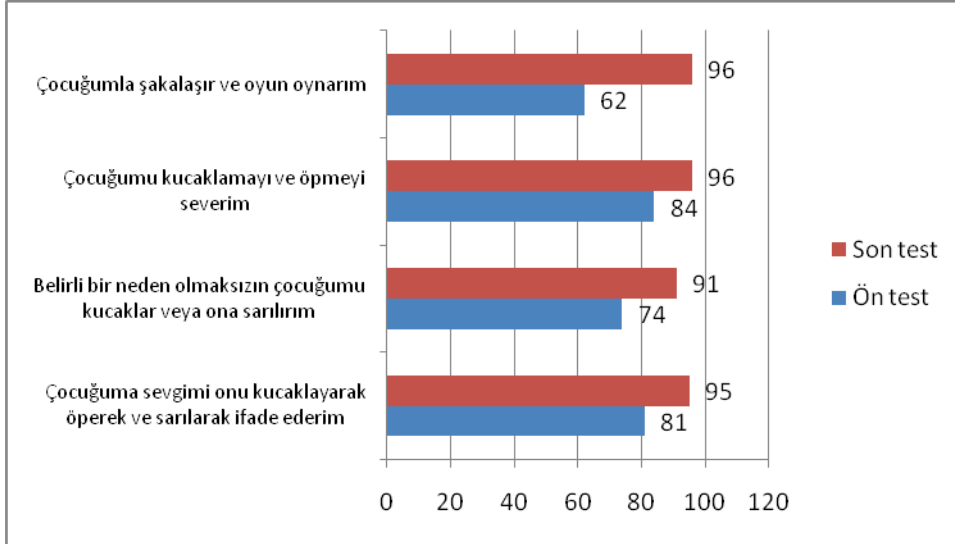
Çikolata şeker yemesine karışmam	Evet	38	53	11	15	-38	,000*
	Hayır	34	47	62	85	+38	
İsteddiği kadar gazoz ve kola içmesine izin veririm	Evet	22	31	5	7	-24	,000*
	Hayır	50	69	68	93	+24	
İshal olduğunda kola ya da kahve ile tedavi ederim	Evet	38	53	20	27	-26	,002*
	Hayır	34	57	53	73	+16	

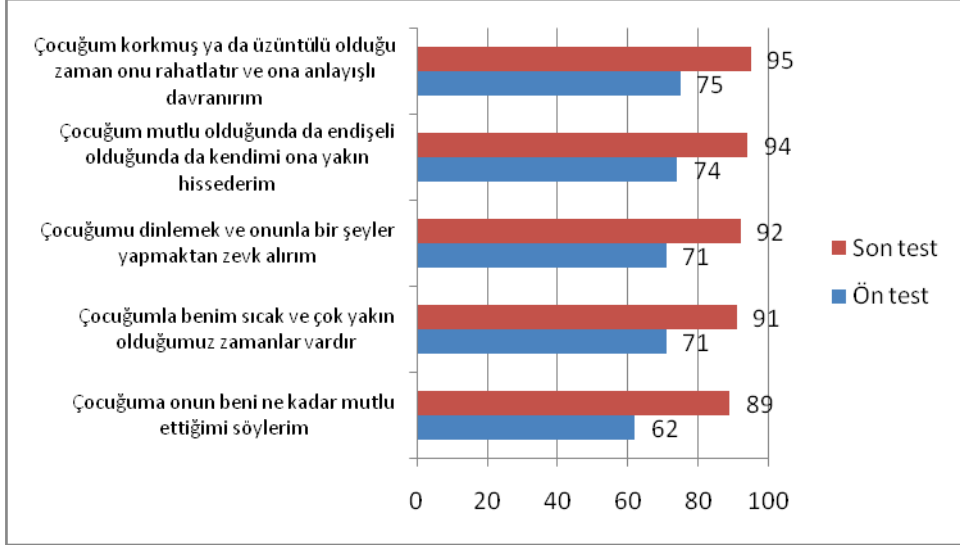
ÇOCUKLA İLETİŞİM

Annenin çocukla iletişimi ile doğrudan ilişkili olabilecek bir dizi soruya verilen yanıtları karşılaştırdığımızda programdan önce annelerin daha çok itaat beklentisi içinde olduklarını görüyoruz. Programdan sonra itaat beklentisinde az da olsa bir azalma olmuştur.

Programın iletişim ile ilgili en önemli katkısı annenin çocukla ilişkisinde daha paylaşımcı, sıcak ve yakın olmasıdır. Çocukla şakaşma ve oyun oynama davranışında %34'lük, çocuğu anneyi ne kadar mutlu ettiğinin söylenmesinde %27'lik, çocuğu dinleme ve birlikte birşeyler yapmaktan zevk alma ifadesinde %21'lik bir artış gözlenmiştir.

Çocukla iletişim ile ilgili ön ve son test bulguları ve iki test arasındaki fark aşağıdaki tabloda verilmiştir.

		Ön test		Son test		Ön-Son Test Farkı %	Pearson Chi- Square
		Sayı	%	Sayı	%		
Çocuğumun kendisine söyleneni açıklamasız yapmasını beklerim	Hiçbir zaman	4	6	7	10	+4	,173
	Çok seyrek/bazen	26	36	35	48	+12	
	Çoğu zaman/her zaman	41	57	31	42	-15	
	Cevap yok	1	1	0	0	-1	
Ondan istediğim bir şeyi çocuğum oyalanmadan hemen yapmasını isterim	Hiçbir zaman	3	4	3	4	0	,147
	Çok seyrek/bazen	19	26	30	41	+15	
	Çoğu zaman/her zaman	50	69	39	53	-16	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Çocuğumdan bir şey istediğimde onun isteklerine ya da itirazlarına aldırım	Hiçbir zaman	4	6	8	11	+5	,174
	Çok seyrek/bazen	37	52	44	60	+8	
	Çoğu zaman/her zaman	30	41	21	29	-12	
	Cevap yok	1	1	0	0	-1	
Çocuğumun anne babasına sorgusuz itaat etmesini beklerim	Hiçbir zaman	3	4	5	7	+3	,145
	Çok seyrek/bazen	11	16	20	27	+11	
	Çoğu zaman/her zaman	57	80	48	66	-14	
	Cevap yok	1	1	0	0	-1	
Çocuğuma sevgimi onu kucaklayarak öperek ve sarılarak ifade ederim	Hiçbir zaman	0	0	1	1	+1	,004*
	Çok seyrek/bazen	14	19	2	3	-16	
	Çoğu zaman/her zaman	58	81	69	95	+14	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Çocuğum korkmuş ya da üzüntülü olduğu zaman onu rahatlatır ve ona anlavisli davranırım	Hiçbir zaman	0	0	1	1	+1	,001*
	Çok seyrek/bazen	18	25	3	4	-21	
	Çoğu zaman/her zaman	54	75	69	95	+20	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Belirli bir neden olmaksızın çocuğumu kucaklar veya ona sarılırım	Hiçbir zaman	2	3	1	1	-2	,016*
	Çok seyrek/bazen	17	24	5	6	-18	
	Çoğu zaman/her zaman	53	74	66	91	+17	
	Cevap yok	0	0	1	1	+1	
Çocuğuma onun beni ne kadar mutlu ettiğimi söylerim	Hiçbir zaman	3	4	1	1	-3	,001*
	Çok seyrek/bazen	24	34	7	9	-25	
	Çoğu zaman/her zaman	45	62	65	89	+27	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Çocuğumla benim sıcak ve çok yakın olduğumuz zamanlar vardır	Hiçbir zaman	1	1	1	1	0	,006*
	Çok seyrek/bazen	19	27	5	7	-20	
	Çoğu zaman/her zaman	51	71	67	91	+20	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Çocuğumu dinlemek ve onunla bir şeyler yapmaktan zevk alırım	Hiçbir zaman	0	0	1	1	+1	,001*
	Çok seyrek/bazen	21	29	5	6	-23	
	Çoğu zaman/her zaman	50	71	67	92	+21	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	
Çocuğumu kucaklamayı ve öpmeyi severim	Hiçbir zaman	0	0	1	1	1	,021*
	Çok seyrek/bazen	11	16	2	3	-13	
	Çoğu zaman/her zaman	61	84	69	96	+12	
	Cevap yok	0	0	1	1	1	

Çocuğum mutlu olduğunda da endişeli olduğunda da kendimi ona yakın hissederim	Hiçbir zaman	2	3	3	4	+1	,001*
	Çok seyrek/bazen	16	22	1	1	-21	
	Çoğu zaman/her zaman	53	74	66	94	+20	
Çocuğumla şakalaşır ve oyun oynarım	Hiçbir zaman	1	1	3	4	+3	,000*
	Çok seyrek/bazen	25	36	0	0	-36	
	Çoğu zaman/her zaman	44	62	68	96	+34	

DİSİPLİN YÖNTEMLERİ

AÇEV tarafından verilen anne destek programının en önemli katkılarından birisi çocuğa uygulanan disiplin yöntemlerindeki değişim olmuştur. Annelerin çok seyrekten her zaman'a yayılan bir skalada çocuklarına karşı uyguladıkları fiziksel cezalara baktığımızda elde edilen bulgular şu şekildedir:

Program öncesinde annelerin %84'ü çocuğun daha iyi davranmasını sağlamak için çocuğuna tokat attığını belirtken bu oran program sonrasında %37'ye düşmüştür.

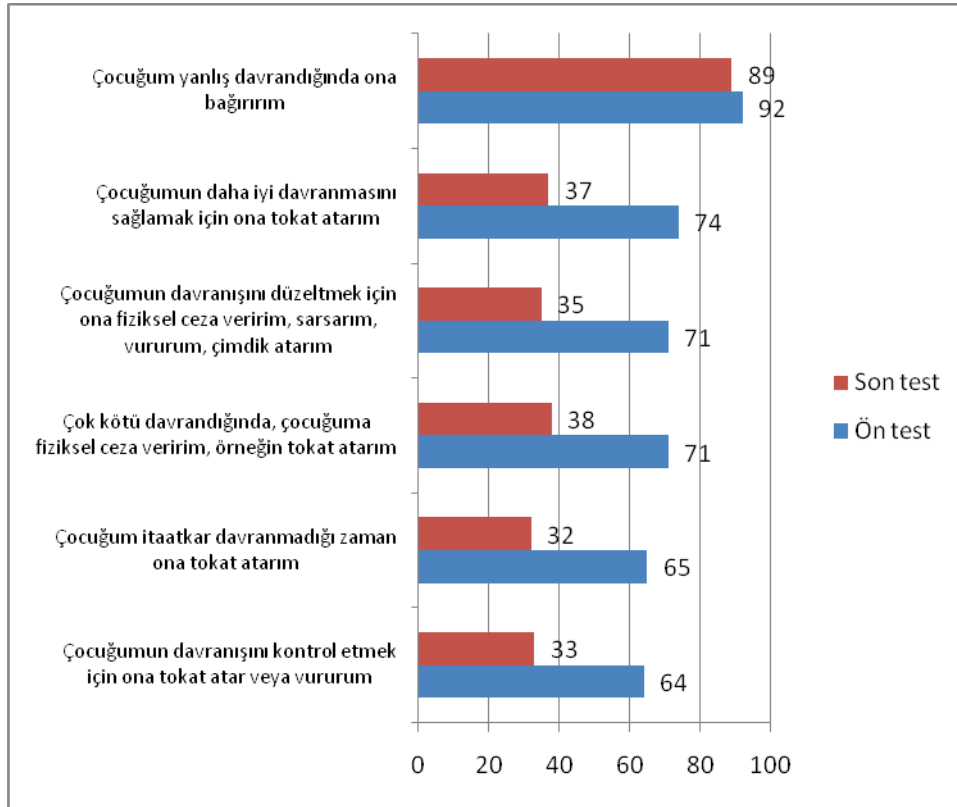
Çocuğun davranışını kontrol etmek için ona tokat attığını ifade edenlerin oranı %64'ten %33'e düşmüştür.

Çocuğu itaatkar davranmadığına tokat attığını belirtenlerin oranı %65'ten %32'ye düşmüştür.

Çocuğu yanlış davrandığında bağırma davranışında oransal olarak büyük bir değişiklik olmamış, sadece sıklığı azalmıştır.

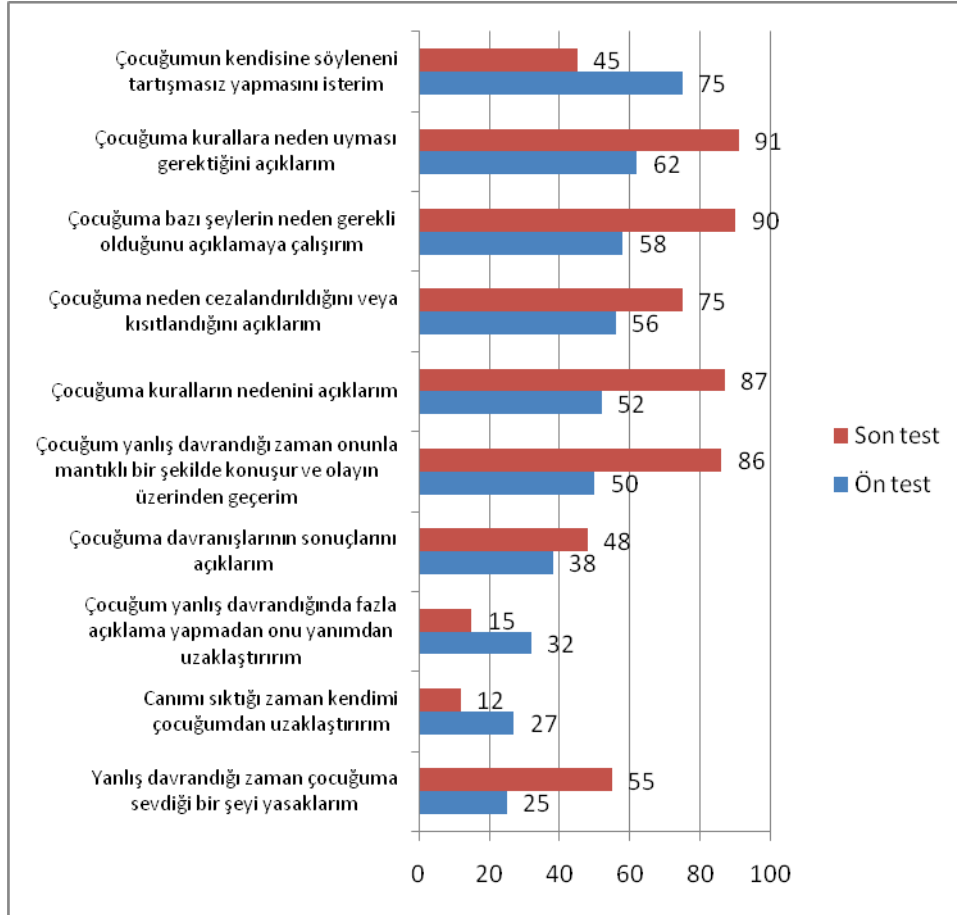
Çocuk kötü davrandığında çocuğa tokat atma şeklinde fiziksel ceza verme oranı %71'den %38'e düşmüştür.

Çocuğun davranışını düzeltmek üzere fiziksel ceza verenlerin oranı %71'den %35'e düşmüştür.

(Çocuğa yönelik fiziksel şiddet ile ilgili bu soruda çok seyrek/bazen/çoğu zaman/her zaman cevapları birleştirilerek grafikte gösterilmiştir)

Bu tür fiziksel cezalara başvurma yerine anneler programdan sonra çocuklarına sevdikleri bir şeyi yasaklama şeklinde disipline etmeye başlamışlardır. Çocuklarına kuralların neden gerekli olduğunu, davranışlarının sonuçlarını ve neden cezalandırıldıklarını daha sık anlatmaya başlamışlardır.

(Grafikte çoğu zaman/her zaman cevapları birleştirilerek gösterilmiştir)

Çocuklara uygulanan disiplin yöntemleri ile ilgili ön ve son test bulguları ve iki test arasındaki fark aşağıdaki tabloda verilmiştir.

		Ön test		Son test		Ön-Son Test Farkı %	Pearson Chi-Square
		Sayı	%	Sayı	%		
Çocuğumun daha iyi davranmasını sağlamak için ona tokat atarım	Hiçbir zaman	19	26	45	62	+36	,000*
	Çok seyrek/bazen	41	57	27	37	-20	
	Çoğu zaman/her zaman	12	17	0	0	-17	
	Cevap yok	0	0	1	1	+1	
Çocuğumun davranışını kontrol etmek için ona tokat atar veya vururum	Hiçbir zaman	14	19	43	59	+40	,000*
	Çok seyrek/bazen	30	42	21	29	-13	
	Çoğu zaman/her zaman	16	22	3	4	-18	
	Cevap yok	12	17	6	8	-9	
Çocuğum itaatkar davranmadığı zaman ona tokat atarım	Hiçbir zaman	23	32	49	67	+35	,000*
	Çok seyrek/bazen	26	36	18	25	-11	
	Çoğu zaman/her zaman	21	29	5	7	-22	
	Cevap yok	2	3	1	1	-2	
Çocuğum yanlış davrandığında ona bağırırım	Hiçbir zaman	6	8	8	11	+3	,000*
	Çok seyrek/bazen	24	33	51	70	+37	
	Çoğu zaman/her zaman	42	59	14	19	-40	
Çok kötü davrandığında, çocuğuma fiziksel ceza veririm, örneğin tokat atarım	Hiçbir zaman	22	31	45	62	+31	,000*
	Çok seyrek/bazen	34	48	26	35	-13	
	Çoğu zaman/her zaman	16	23	2	3	-20	
Çocuğumun davranışını düzeltmek için ona fiziksel ceza veririm, sarsarım, vururum, çimdik atarım	Hiçbir zaman	21	29	48	66	+37	,000*
	Çok seyrek/bazen	33	46	21	29	-17	
	Çoğu zaman/her zaman	18	25	4	6	-19	
Canımı sıkıldığı zaman kendimi çocuğumdan uzaklaştırırım	Hiçbir zaman	15	21	20	27	+6	,059
	Çok seyrek/bazen	36	50	44	61	+11	
	Çoğu zaman/her zaman	20	27	9	12	-15	
	Cevap yok	1	1	0	0	-1	
Çocuğum yanlış davrandığında fazla açıklama yapmadan onu yanımdan uzaklaştırırım	Hiçbir zaman	16	22	18	25	+3	,051
	Çok seyrek/bazen	32	44	43	59	+15	
	Çoğu zaman/her zaman	23	32	11	15	-17	
	Cevap yok	1	1	1	1	0	
Çocuğumun kendisine söyleneni tartışmasız yapmasını isterim	Hiçbir zaman	1	1	5	7	+6	,001*
	Çok seyrek/bazen	16	22	35	48	+26	
	Çoğu zaman/her zaman	54	75	33	45	-30	
	Cevap yok	1	1	0	0	-1	
Yanlış davrandığı zaman çocuğuma sevdiği bir şeyi yasaklarım	Hiçbir zaman	13	18	7	10	-8	,001*
	Çok seyrek/bazen	41	57	26	36	-21	
	Çoğu zaman/her zaman	18	25	40	55	+30	
Çocuğuma davranışlarının sonuçlarını açıklarım	Hiçbir zaman	12	17	2	2	-15	,000*
	Çok seyrek/bazen	31	43	35	48	+5	
	Çoğu zaman/her zaman	27	38	35	48	+10	
Çocuğuma bazı şeylerin neden gerekli olduğunu açıklamaya çalışırım	Hiçbir zaman	2	3	1	1	-2	,000*
	Çok seyrek/bazen	28	39	5	6	-33	
	Çoğu zaman/her zaman	42	58	66	90	+32	
	Cevap yok	0	0	1	1	+1	

Çocuğuma kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım	Hiçbir zaman	2	3	0	0	-3	,000*
	Çok seyrek/bazen	25	35	6	8	-27	
	Çoğu zaman/her zaman	45	62	66	91	+29	
	Cevap yok	0	0	1	1	+1	
Çocuğuma neden cezalandırıldığını veya kısıtlandığını açıklarım	Hiçbir zaman	8	11	4	5	-6	,021*
	Çok seyrek/bazen	24	34	12	16	-18	
	Çoğu zaman/her zaman	40	56	55	75	+19	
	Cevap yok	0	0	2	3	+3	
Çocuğuma kuralların nedenini açıklarım	Hiçbir zaman	5	7	3	4	-3	,000*
	Çok seyrek/bazen	29	40	6	8	-32	
	Çoğu zaman/her zaman	37	52	63	87	+35	
	Cevap yok	1	1	1	1	0	
Çocuğum yanlış davrandığı zaman onunla mantıklı bir şekilde konuşur ve olayın üzerinden geçerim	Hiçbir zaman	4	6	1	1	-5	,000*
	Çok seyrek/bazen	32	44	9	13	-31	
	Çoğu zaman/her zaman	36	50	63	86	+36	
Çocuğum itiraz etse bile önüne koyduğum yemeği sonuna kadar yemesini sağlarım	Hiçbir zaman	9	13	2	3	-10	,041*
	Çok seyrek/bazen	17	23	13	18	-5	
	Çoğu zaman/her zaman	46	64	58	79	+15	